

ROLUL POLITICILOR EDUCAȚIONALE ÎN FORMAREA COMPETENȚELOR CIVICE

Otilia DANDARA, Viorica NEGREI

Statul este unul dintre factorii educaționali, care determină reperele conceptuale ale educației formale, prin politicile educaționale. Cu toate că la moment trăim perioada diversificării factorilor educaționali și a extinderii educației pe tot parcursul vieții, iar demersul educațional pornește de la nevoile persoanei, este totuși un adevăr că nevoile secundare (cele mai multiple și diverse ale individului) se formează sub influența mediului social. Pornind de la această constatare obiectivă, deducem că nevoile educaționale și cele sociale (precum nevoia de implicare în viața socială) se formează prin educație.

Importanța politicilor educaționale, în asigurarea condițiilor de realizare a caracteristicilor esențiale ale educației: proces ce are un caracter organizat, conștient, clar direcționat către anumite ținte/finalități, este scoasă în evidență și prin preocuparea la nivel global (prevederi și strategii UNESCO, precum Educația 2020, dar mai recent Educația 2030), pentru direcțiile strategice ale educației și rezultatele acestui proces. Forumurile internaționale încearcă monitorizarea unor procese educaționale, prin care diminuează, sau previn anumite contradicții și bariere în evoluția civilizației umane. În același timp, și la nivel regional, observăm o preocupare din ce în ce mai accentuată pentru buna desfășurare a procesului educațional. La moment un rol deosebit este acordat problemei valorificării capitalului uman, prin încadrarea în piața muncii și integrarea socioprofesională

de succes. În acest sens au fost elaborate o serie de documente de politici în cadrul unor întruniri ai liderilor statelor și guvernelor din țările europene, soldate cu documente directorii, la care au fost ajustate politicile naționale, printre care: Declarația de la Copenhaga, 2002; Comunicatul de la Helsinki, 2006; Comunicatul de la Bruges, care a stabilit obiectivele educaționale ale comunității europene pentru anii 2011-2020.

Documentele de politici, pe de o parte, au la bază reperele conceptuale ale procesului educațional, acceptat în momentul actual, pe de altă parte, promovează acțiunile concrete, care prefigurează rezultatele preconizate. Pornind de la paradigma educațională promovată la moment, axarea pe persoană, pe nevoile de formare a acestuia și pregătirea maximal posibilă pentru integrarea în viața socială, drept finalități educaționale sunt preconizate competențele. Dintre tipurile de competențe formate prin educație, am scoate în evidență competențele-cheie, cele care configurează comportamentul persoanei în context larg social și se dezvoltă pe parcursul întregii vieți. Aceste competențe se formează prin diversitatea tipurilor de educație: formală, nonformală și informală, dar bazele sistemului de competențe-cheie, care joacă un rol primordial în integrarea socioprofesională a persoanei, sunt puse în cadrul sistemului de învățământ, prin curriculumul școlar.

În 2006, comunitatea europeană a elaborat Cadrul European de Referință, privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul vieții. Cele opt competențe stipulate de către parlamentul și consiliul european, puneau accent pe configurarea unor comportamente importante pentru integrarea persoanei în comunitate: comunicarea în limba maternă; comunicarea în limba străină; competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologie; competențe digitale; competența de a învăța; competențe sociale și civice; spirit de inițiativă și antreprenoriat; conștientizarea de expresie culturală [4].

Aceste competențe au fost actualizate în 2018, unul dintre documentele de reper fiind Educația 2030. Recomandările Consiliului Europei stipulează: „Cetățenii au nevoie de un set adecvat de aptitudini și competențe pentru a menține nivelul de trai actual, pentru

susținerea unei rate ridicate a ocupării forței de muncă și promovarea coeziunii sociale în perspectiva societății și pieței forței de muncă de mâine” [3, p.1].

Sunt stabilite, la fel opt competențe-cheie, dar acestea au o altă configurație, adaptate problemelor actuale de integrare socială: competențe de alfabetizare; competențe multilingvistice; competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii; competențe digitale; competențe personale, sociale și de a învăța să înveți; competențe cetățenești; competențe antreprenoriale; competențe de sensibilizare și expresie culturală [3, p.7-8].

Din cele prezentate, observăm că se consolidează competențele sociale și civice. Dacă în 2006 aspectul social al interrelaționării și comunicării sociale a individului, activismul și poziția civică, făceau parte dintr-o singură competență, în 2018, sunt formulate două competențe-cheie, care au aceste finalități: una care pune accent pe aspectul social al vieții personale, în baza capacității de a învăța continuu și alta care pune accent pe manifestarea ca cetățean.

„Competențele personale, sociale și de a învăța să înveți, includ capacitatea de a face față incertitudinii și situațiilor complexe, de a învăța să înveți, de a susține bunăstarea fizică și emoțională, de a menține o bună stare de sănătate fizică și mintală și capacitatea de a duce o viață care ține seama de aspecte legate de sănătate și orientată spre viitor și de a empatiza și a gestiona conflicte într-un context favorabil incluziunii și sprijinirii” [3, p.10].

„Competențele cetățenești înseamnă capacitatea de a acționa în calitate de cetățeni responsabili și de a participa pe deplin la viața civică și socială, pe baza înțelegerii conceptelor și structurilor sociale, economice, juridice și politice, precum și a evoluțiilor și a durabilității la nivel mondial” [3, p.10].

Republica Moldova, prin politicile educaționale promovate la nivel național, a reacționat prompt prin introducerea în învățământul general a două discipline, care au drept finalitate formarea și dezvoltarea competențelor sociale și civice: Dezvoltarea personală și educația pentru societate.

Dezvoltarea personală reprezintă o disciplină de studiu ce include activități și experiențe care au scopul să susțină elevii în procesul de autocunoaștere, relaționare corectă cu familia, colegii și mediul din care fac parte, să dezvolte abilitățile de comunicare eficientă și management eficient al emoțiilor, să îmbunătățească starea de conștientizare a propriului potențial, să dezvolte talentele și abilitățile personale, orientate spre îmbunătățirea calității vieții prin aderarea la valorile societății contemporane, prin contribuirea la realizarea aspirațiilor și visurilor personale într-un mediu de viață sănătos și sigur [1, p. 2].

Educația pentru societate este o disciplină obligatorie ce are drept scop dezvoltarea la elevi a competențelor pentru o cultură democratică [2, p.2].

Curriculumul acestor discipline reflectă particularitățile de vârstă și experiența socială a elevilor, au finalități clar formulate, dar care încurajează adaptarea conținutului educațional la nevoile de formare a persoanei în creștere și la particularitățile mediului educațional. Sunt o obiectivare a politicilor educaționale, promovate la nivel național și au fost conceptualizate ca răspuns la cerințele societății moldovenești, precum și la problematica mediului social regional. Elaborările curriculare creează baza conceptuală a procesului educațional și contextul de educație socială și civică.

Surse de referință:

1. Curriculum Național. Aria curriculară Consiliere și dezvoltare personală. Disciplina Dezvoltare personală, 2018, <https://mecc.gov.md>
2. Curriculum disciplinar Educație pentru societate, 2018, <https://mecc.gov.md>
3. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 189/1, 4.6.2018, <https://eur-lex.europa.eu>
4. Key competences for lifelong learning European Reference Framework, 2007, <https://www.voced.edu.au/content/ngv:59967>